

Europa och friheten

För ett år sedan var ett svenskt EG-medlemskap uteslutet. Frågan om de baltiska staternas självständighet stämplades som "högeraktivism". Och avspänningen i världen ansågs ske i en sådan fart att ett försvarsbeslut i närheten av nuvarande nivåer uteslöts som orealistiskt. PLO var Sveriges främste vän i Mellanöstern och grunden för förhoppningar om en ny fredsordning. Svensk utrikespolitik har i några av sina mest centrala områden hamnat i en slags halvårstakt av plötsliga skiften. De plötsliga kasten i den socialdemokratiska utrikespolitiken avslöjar en verklighetsflykt som gjort svensk socialdemokrati oförmögen att förstå den värld vi lever i. Självfallet urholkar detta stabiliteten i svensk utrikespolitik.

Förhållandena i vår omedelbara närhet är en tvingande och ofrånkomlig del av vår verklighet. Under januari månad har vi sett hur sovjetiska stridsvagnar kört över fredliga demonstranter, hur kommunisternas inledda legosoldater har skjutit ner medborgare i våra grannländer och hur den militära makten använts för att underminera de folkvalda parlamentens makt. Det har hänt, och kommer kanske att upprepas, i en del av Europa som i alla högsta grad hör till vår framtid liksom utvecklingen inom EG kommer att göra det.

De senaste årens EG-debatt har varit viktig, inte minst för Sverige. Åratals nej förvandlades inom loppet av något år till ja och ja. Den europeiska verkligheten i form av sina möjligheter vann över svensk slutenhet och den svenska modellens väktare. Öppenhet vann över slutenhet. Framförallt vann insikten om att vår egen verklighet formas i Europa, i den del av

världen vi lever i, och inte genom appellartad politik i den tredje världen och Mellanöstern.

Det som händer i Baltikum är en del av den europeiska utvecklingsprocessen. Det kommer att påverka förtroende, samvaro och samarbete i Europa. Förtrycksfriheten kommer vi att få en ständigt fortlevande spänning med de hot som följer därur. Det ligger i den europeiska framtidens intresse att integrationsprocessen i centrum och demokratiseringen i periferin kan fortsätta. Därför måste det vara en huvuduppgift för svensk utrikespolitik att vid sidan av en snabb anpassning till EG ge vårt stöd till en utveckling i vilken de baltiska staterna kan återfå sin frihet och självständighet.

Frågan om de baltiska staternas frihet brukar vi inte se som lika avgörande för den europeiska framtiden som den europeiska gemenskapens ekonomiska och politiska utveckling. Likväl är de båda en del av samma process. Den europeiska freden ligger inte trygg så länge europeiska stater förtrycks.

Det är därför ett allvarligt uttryck för den svenska utrikespolitikens verklighetsflykt att intresset för Europa i form av både EG och Baltikum kommit plötsligt. Under många år var det de kommunistiska förtryckarna i den tredje världen som fick vänligt intresse och ekonomiskt stöd. Europa, både vad gäller EG och Baltikum, fick på sin höjd ett kritiskt och motvilligt intresse.

Tanken på att de baltiska folken skulle få avgöra sin egen framtid i demokratiska former avvisades som högerextremism. Den självklara iakttagelsen att freden behövde ett demokratiskt genombrott i Östeuropa hänades som korstågsfararmenta-

litet. EG var den höga arbetslöshetens hemland, en krämarmarknad och ett hot mot neutraliteten. I tvärsäkra analyser förkunnade man att Östeuropas befriade folk skulle välja den socialdemokratiska politiken. Så lite visste man om Europas politiska verklighet att man inte kunde ge svar på frågan om de baltiska staterna var ockuperade eller ej. Man hävdade till och med att det bara var en minoritet av balterna som ville uppnå självständighet.

Svensk socialdemokrati har haft sina vänner i en värld av föreställningar som just nu håller på att avslöjas. De socialistiska visionerna var bara visioner och inget annat. Även för svenska socialdemokrater börjar det bli klart att Fidel Castro är en kommunistisk förtryckare och gangster. Sandinisterna hade inte det folkliga stöd som de, och socialdemokratin, motiverade diktaturen med. Tanzania blev ett fattigare land under Nyerere eftersom han förstörde jordbruket med samma målmedvetenhet som andra förtryckarkollegor. Vietnam flyr nu undan den socialism som Hanoi med svenskt bistånd vann hela Vietnam för. Och PLO, som spelat en central roll för svensk Mellanöstern-politik, har slutit upp som få bakom Saddams krav på att förintä Israel och annektera Kuwait.

Ett grundläggande skäl till varför socialdemokrater inte förstod vad deras vänner gjorde i den tredje världen var avståndet från förtrycket och närheten till de socialistiska parollerna. Demokratins värde avtog i och med att man lämnade Arlanda. Orsaken till att man inte förstår vad som händer i Europa är att man fjärrat sig från de värderingar som byggt Europa och som i dag styr utvecklingen. Tron på

majoritetsbeslutens totala dominans har lett till en nedvärdering av den enskildes fri- och rättigheter. Det finns förmodligen ingen annan europeisk politiker som skulle kunna utföra Ingvar Carlssons resomang om medborgarrätt, det vill säga majoritetens rätt, gentemot den enskildes rätt. Allra minst i det forna Östeuropa.

Oförmågan att förstå värdet av de rättigheter som gör det civila samhället möjligt förklarar socialdemokratins svårigheter att i lagstiftningen hantera Europarådets krav eller EG:s politiska prioriteringar. Det var därför, på grund av oförmågan att förstå den enskilde individens krav på Östeuropas nya samhällen, som socialdemokraterna trodde att Östeuropas folk skulle be socialdemokratin föra dem ur socialiserade ekonomier.

För Baltikums folk handlar frigörelse-kampen inte om nationalism. Det handlar inte om val av samhällsmodell eller ny inriktning av den samhällsliga ingenjörskonsten. Tvärtom handlar det om att sätta mänskliga fri- och rättigheter före modeller och ingenjörskonster. Det handlar i grunden om att få resa sig ur mänsklig förnedring. Det är därför balterna riskerar sina liv framför sina parlament. Balternas kamp kan inte diskuteras i termer av lämplighet som man kan diskutera en kommunindelning.

Här finns en förklaring till socialdemokratins oförmåga att förstå vad som sker i ett Europa som har lämnat den bipolära världen och där den militära konfrontationen mellan supermakterna inte dominerar den europeiska scenen. Spänningen mellan dem som vill uppnå fundamentala och för oss självklara mänskliga fri- och rättigheter och de makthavare som vill förmena dem dessa kommer att vara tyd-

ligare när den inte överskuggas av den militära spänningen mellan stormakterna. Hade socialdemokratin förstått detta hade man inte trott att den militära avspänning som följde i spåren av 1989 års snabba befrielse tillät en svensk nedrustning. Om man förstod detta idag skulle man inte som Pierre Schori efter sin baltiska resa vara snar att hävda att utvecklingen nu har stabiliserats, efter skotten i Vilnius och Riga. Spänningen kvarstår tills de baltiska folken tillerkänns samma mänskliga fri- och rättigheter som vi har i Sverige. Framtill dess är deras krav en provokation av en centralmakt vars existens förutsätter förtryck av mänskliga fri- och rättigheter.

Frågan är om inte socialdemokratins oförmåga att förstå vår europeiska samtid ligger dem ännu mer i fatet än deras ideologiska koppling till den svenska ekonomins misslyckanden. Den baltiska frågan är en europeisk fråga. Det måste vara en huvuduppgift för en svensk regering att medverka till att de får en identitet som europeiska nationer bland andra. En annan huvuduppgift måste vara att föra Sverige in i Europa. Då skadar det inte att förstå att i Europa är mänskliga rättigheter något annat än "medborgarrätt". Förstår man det kommer man att förstå mer om både Europa och Baltikum än vad socialdemokraternas nyvunnade intresse är uttryck för.

Framsynt försvarsbeslut

Visst måste man beundra skickligheten och förutseendet hos männen bakom 1972 års försvarsbeslut. De hade styrkan att bortse från ÖB:s plädering i egen sak för ett årligt påslag med ca 2 % "för att bibehålla den operativa effekten". I stället valde de att lägga sig på en plan anslagsnivå, mot bakgrunden av den rådande avspänningen. De sade dessutom årligt att den operativa styrkan kunde tillåtas nedgå under de närmaste åren.

På den valda nivån skulle det enligt ÖB bli nödvändigt att antingen slopa ut-

vecklingen av jakt-Viggen eller frånga den allmänna värnplikten. Klockt nog bortsåg statsmakterna från sådant demagogiskt gnäll. Och mycket riktigt, när det kom till kritan kunde ÖB med hjälp av motorsåg och osthyvel behålla både värnplikt och svensk flygindustri!

Motorsågen användes till att kapa hälften av flygvapnet och ubåtsjaktfunktionen i marinen. Osthyvel litet varstans men främst inom armén, vars förband kvalitetsförsämrades beträffande utbildning, utrustning, ammunitionsförsörjning, mobiliseringsberedskap m m, m m.